

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ШАХРАЙСТВА.

Агапова М.О., слушач магістратури ННІПФПСКМ НАВС

На даний час в Україні одним з важливих та актуальних питань є дотримання гарантій конституційних прав громадян тобто непорушності права власності, що закріплена у ст. 41. Конституції України. згідно з якою права людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави. При відносно незначній частці потерпілих від шахрайства у загальній структурі віктимізації населення – 5,84 %, більше 43,0 % із них це жінки і неповнолітні. Матеріальні збитки внаслідок скоєння таких злочинів становлять майже 28,3 мільйона гривень. Вивчення динаміки віктимізації шахрайства за період 2001-2014 рр. свідчить про щорічне зростання кількості жертв у середньому на 3,6 %. Під час скоєння цього злочину особливістю є поведінка потерпілого, яка створює умови для вчинення шахрайства. Але дані офіційної статистики не відображають реальну кримінальну ситуацію в ланій сфері, оскільки не обумовлено високим рівнем латентності, а також багатьма проблемами, пов'язаними з поведінкою жертв шахрайства. Саме це обумовлює необхідність наукової розробки теорії та практики віктимологічної профілактики шахрайства та визначення системи заходів.

Результати даного дослідження свідчать про те, що на сьогоднішній день правоохоронні органи ще не в повній мірі застосовують заходи віктимологічної профілактики, слабо володіють методикою та рекомендаціями щодо здійснення їх. Відсутність у юридичній науці прикладних розробок проблем віктимологічної профілактики шахрайств, науково обґрунтованих рекомендацій з організації та здійснення віктимологічної профілактики шахрайства обмежує можливості правоохоронних органів у здійсненні запобігання злочинності.

На сьогодні є досить актуальним розробка комплексних концептуальних основ визначення віктимологічних властивостей жертви шахрайства, а тому є доцільним розкрити закономірності віктимізації жертв цього злочину та визначити шляхи її запобігання.

Особливості віктимологічної профілактики шахрайства розглядалися вченими з різних галузей наук, якими було досліджено, що основними способами вчинення шахрайства є обман або зловживання довірою, за допомогою яких злочинці заволодівають чужим майном або отримують право на нього .

Взагалі, шахрайство визначається чинним КК України, як - заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою.

Особливістю шахрайства є те, що воно може бути вчинено як стосовно майна, так і стосовно права на таке майно. Шахрайство

завжди повинно містити в собі прямий умисел на заподіяння саме шахрайства, а також мати корисливі мотиви вчинення.

Шахрайство складає частку всіх зареєстрованих злочинів: від 4.0 до 6,0%, але його динаміка досить несприятлива, оскільки темп приросту в середньому щороку складає 4,34 %. При цьому більшість шахрайств належить до злочинів економічної спрямованості. Специфічною є ознака того, що кримінальні провадження порушені за фактом вчинення шахрайства дали можливість встановити, що найчастіше скоюють ці злочини особи віком 18-40 років (до 70,0 %). За результатами дослідження особливості жертв шахрайства свідчать про такі тенденції: найбільш віктимним є вік осіб від 30 до 39 років (24,0%), а також вік 25-29 р. (20,0 %), за статтю більшість потерпілих складають жінки – 61,3 %, чоловіки відповідно – 49,7 %. Було виділено два основних типи жертв шахрайських посягань на власність: корисливий потерпілий, некритичний потерпілий. Тип некритичного корисливого потерпілого, який характеризується корисливою мотивацією та легковажністю, егоїста, що переважно шукає легких шляхів для отримання певних матеріальних благ. Інший тип некритичного некорисливого потерпілого – це легковірна, некритична особа, яка потрапляє в незвичайну ситуацію і розвитку та наслідків її не бачить. Така особа пасивна, легко піддається впливу, некорислива, але ця особа є свєвірною. Різновидом цього типу – легковірні, із сповільненими реакціями, що соромляться вказати власні підозри (це типові жертви шахраїв, які видають себе за посадових осіб). Під час вчинення шахрайства було виявлено застосування маніпуляційних прийомів. До найбільш часто застосованих методів кримінального маніпулювання під час шахрайства належать: використання психологічного автоматизму, маніпуляції змістом та формою наданої інформації, зміна темпів її надання, експлуатація фонового стану, використання групового впливу на особу.

Дослідження вчених показали, що, у відповідності з характером та змістом віктимологічні детермінанти у суб'єктивній формі обумовлені мотивацією віктимологічної поведінки жертв шахрайства та взаємодією із зовнішніми умовами.

Отже на базі цього ми можемо виділити найбільш суттєві риси та мотиви, що обумовили віктимну поведінку осіб, які стали жертвами шахрайства, а саме: 1) жадібність, користь у єдності з однойменними мотивами та чітко не визначеними мотивами – 23,7 %; 2) невміння контролювати власні вчинки та не усвідомлювати мотиви власної діяльності – 26,2 %; 3) безвілля та невизначені чітко мотиви – 11,2 %; 4) байдужість до власної судьби у поєднанні з корисливими прагненнями (корисливість, жадібність у сукупності з прагненнями отримати матеріальні блага) – 12,8 %; 5) вілсвтіність звички до прапні та невизначені чітко мотиви – 13,7 %; 6) хвилювання за життя рідних та близьких та мотивація захисту – 7,1 %; 7) бажання допомогти не

тільки знайомим та близьким, родичам, але й іншими особам – 5,3 %. Результати дослідження надали можливість визначити особливості механізму віктимної поведінки під час вчинення шахрайства. Так званий «згорнутий» характер (без обдумування рішення, перегляду варіантів наслідків, вчинених дій), який зустрічається у складних, незвичних для даної людини ситуаціях, що потребують швидкого на них реагування. Тоді всі стадії механізму віктимної поведінки співпадають. Після прийняття рішення настає етап його виконання, тобто, фактична реалізація рішення (інколи відбувається відхід від запланованих дій), але стан потенційного потерпілого та стан зовнішнього середовища на різних стадіях злочинної поведінки не залишаються незмінними. Таким чином, під час дослідження механізму віктимної поведінки були вилінені такі елементи – взаємодія «злочинця і потенційного потерпілого», застосування маніпуляційних прийомів, формування мотивації потенційного потерпілого, прийняття рішення та акт поведінки, обумовленої особистісними якостями потерпілого.

Отже, доцільно на даному етапі розвитку держави диференціювати заходи віктимологічної профілактики на всіх рівнях з урахуванням різновиду шахрайства, способу його вчинення, характеристик суб'єкта злочину, типів жертв, особливостей їх поведінки, способу життя та обставин можливої віктимізації. Абсолютна захищеність людини від шахрайства недосяжна, тому у питаннях віктимологічної профілактики доцільніше орієнтуватись на оволодіння навичками віктимологічного захисту, коли людина буде здатною критично оцінювати свою поведінку і передбачати такі оптимальні кроки, які б зводили ризик віктимізації до мінімуму.

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА КРАДІЖОК

Янчук Н.В., слухач магістратури ННІФПСКМ НАВС

Злочини, що посягають на власність, становлять одну з найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь, оскільки вони посягають на одне з найважливіших соціальних благ - право власності. Необхідність дослідження злочинів, що посягають на власність, та визначення ефективних заходів запобігання пов'язано з тим, що вони мають масовий характер і за цією ознакою далеко залишають позаду всі інші злочини.

Найпоширенішим злочином в загальному обсязі злочинності є крадіжки. У структурі цього виду злочину кількісно переважають крадіжки майна громадян (третина з них - квартирні). Середній відсоток розкриття злочинів проти власності в Україні складає 26,4 %. Серед них квартирних крадіжок - 25,5 % на 2013 рік з посиланням на «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення», наданий